

Prof. dr hab. Jacek Wojnicki

Instytut Europeistyki UW

***Recenzja dorobku naukowego dr Piotra Suli oraz rozprawy habilitacyjnej pt.
„Partie małe w wybranych państwach Europy Środkowo-Wschodniej”,
Kraków 2018, ss.218***

Doktor Piotr Sula studiował w Instytucie Politologii Uniwersytetu Wrocławskiego. W 2004 roku obronił pracę doktorską w Instytucie Politologii tamtejszego Uniwersytetu dotyczącą procesu kształtowania systemu partyjnego na Węgrzech w okresie transformacji demokratycznej. Na jej podstawie uzyskał stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce, nadanego uchwałą Rady Instytutu Politologii UW.

W latach 2005-2018 Habilitant był adiunktem w Instytucie Politologii UW, było to jego podstawowe miejsce pracy. Trafił do Zakładu Polityki Administracyjnej i Służb Publicznych, a w skutek zmiany struktury instytucjonalnej do Zakładu Systemów Politycznych i Administracyjnych.

Dość szybko Pan Doktor określił i konsekwentnie realizuje swój obszar zainteresowań badawczych, co należy zapisać jako zaletę pracownika naukowo-dydaktycznego. Prowadzone badania obejmują następujące kwestie: 1. Funkcjonowanie partii politycznych i rywalizacji międzypartyjnej w Polsce; 2. Polityka grup interesu i stosunków przemysłowych w Polsce; 3. Mechanizmy funkcjonowania systemów politycznych w regionie Europy Środkowo-Wschodniej.

Przedstawione kwestie nie były wcześniej przedmiotem solidnych i wnikliwych analiz i znacznie wzbogacają wiedzę o najnowszych fazach ewolucji systemów politycznych partyjnych, w tym przede wszystkim wywodzących się z regionu Europy Środkowo-Wschodniej. Wyniki prowadzonych w przedmiotowych zakresach badań były prezentowane na krajowych i międzynarodowych kongresach i konferencjach naukowych. Szczególnie należy odnotować, iż wyniki badań związane z powyższymi obszarami badawczymi zostały opublikowane w postaci artykułów naukowych zarówno w opracowaniach pokonferencyjnych, jak i czasopismach naukowych w wersji papierowej i elektronicznej.

W ramach głównego nurtu zainteresowań badawczych Habilitanta znalazły się przede wszystkim analizy polskich ugrupowań politycznych oraz ich rywalizacja wyborcza. W tym kontekście można umieścić sześć artykułów w pracach zbiorowych. Należy odnotować również udział Doktora w znaczącej publikacji – *Leksykon Polskich Partii Politycznych*, Toruń 2017 roku. Opracował na potrzeby powyższej publikacji cztery hasła.

Drugim obszarem zainteresowań badawczych pozostawał dialog społeczny oraz szeroko definiowana polityka grup interesu w Polsce. W wyniku badań nad dialogiem społecznym na poziomie regionalnym Habilitant opracował dwa artykuły, a następny został poświęcony zagadnieniu funkcjonowania instytucji dialogu społecznego w kontekście kryzysu ekonomicznego. Warto odnotować, iż warunkom pracy i dialogowi społecznemu na poziomie centralnym poświęconych zostało 14 raportów Habilitanta, które zostały przygotowane we współpracy z Instytutem Spraw Publicznych w Warszawie. Raporty odnoszą się do szerszego projektu monitorowania stosunków przemysłowych w Polsce, zleconego przez Europejską Fundację na rzecz Poprawy Warunków Życia. Raporty powstały w okresie 2007-2012.

Z kolei trzeci obszar zainteresowań badawczych dotyczył systemów politycznych w wybranych państwach Europy Środkowo-Wschodniej. Szczególnie uwzględniono w powyższych analizach rolę ugrupowań politycznych, mechanizmy odnoszące się do funkcjonowania systemów partyjnych. W powyższym obszarze zainteresowań mieści się pięć publikacji.

W ramach działalności naukowej Habilitant brał udział w realizacji siedmiu projektów badawczych – lata 2011-2014 kierował projektem NCN „Partie małe w wybranych państwach Europy Środkowo-Wschodniej”; lata 2012-2013 współkierował projektem MNiSW „Między tradycją a modernizacją: budowanie demokracji i bezpieczeństwa na Kaukazie”; lata 2016-18 współwykonawca w programie w ramach Visegrad University Studies Grant; rok 2017 – wykonawca w projekcie badawczym Muzeum Gross-Rosen „Kamienie pamięci”, lata 2004-10 wykonawca w projekcie Instytutu Spraw Publicznych; lata 2008-9 wykonawca w projekcie MNiSW „Transformacja w Polsce i na Ukrainie (1989-2007)”; 2004-5 wykonawca w projekcie Instytutu Spraw Publicznych „Rozwój dialogu społecznego na poziomie regionalnym. Struktura powiązań sieciowych oraz możliwości zarządzania nimi na poziomie WKDS”.

Należy wskazać osiągnięcia Doktora na rzecz umiędzynarodowienia nauki o polityce w dyskusji na forum światowym. Był jednym z założycieli periodyku naukowego wydawanego przez wrocławski Instytut Politologii od 2013 roku – „Polish Political Science Review. Polski Przegląd Politologiczny”. Obecnie pełni obowiązki zastępcy redaktora naczelnego periodyku. Aktywność Habilitanta na rzecz internacjonalizacji odnosiła się również do obszaru dydaktyki – zarówno na poziomie macierzystego Instytutu i Wydziału, jak i całej wrocławskiej Alma Mater. Od 2005 do 2012 był koordynatorem programu Erasmus Plus, w latach 2007/9 pełnomocnikiem Rektora ds. Oferty Edukacyjnej w języku angielskim, w latach 2008/12 koordynatorem studiów w języku angielskim w Instytucie Politologii.

Wiedza uzyskana w ciągu kilkunastu lat badań nad problematyką systemów partyjnych oraz systemów politycznych została przez Habilitanta wykorzystana w pracy dydaktycznej na Wydziale Nauk Społecznych wrocławskiej Alma Mater. Pan Doktor prowadził następujące zajęcia (w formie konwersatoriów, ćwiczeń, wykładów) na kierunku – politologia – *Democracy in Central and Eastern Europe; Democratization of Central and East European Countries; Government and Politics in Poland; History of political institutions; Parties and Party System; Political parties and interest groups in East and Central European Countries; Political Systems of Central and Eastern Europe; Political Systems of Western Europe; Systemy polityczne Europy Zachodniej*. Wszystkie wymienione przedmioty wpisują się w tematykę zainteresowań Habilitanta. Doświadczenie dydaktyczne Pana Doktora należy uznać za spore i uporządkowane, co wystawia Jego dobre rekomendacje jako pracownika naukowego. W dotychczasowej pracy w charakterze opiekuna naukowego kierował badaniami dwóch stypendystów rządu polskiego (Program Rządu RP dla Młodych Naukowców) oraz dwóch stypendystów programu Lane’a Kirklanda. Wypromował również pięciu magistrów oraz dziewięciu licencjatów przygotowujących swoje prace w języku angielskim na kierunku politologia.

W ramach programu Erasmus Plus Habilitant wykładał w kilkunastu uczelniach w całej Europie i Azji- Bruksela, Marburg, Brno, Florencja; Berlin, Bratysława; Koblencja; Pilzno, Hradec Kralove, Kłajpeda, Budapeszt. Z kolei w ramach programu CEEPUS wykładał w Bańskiej Bystrzycy, Trnawie, Wiedniu, Szegedzie, Zagrzebiu, Splicie oraz Pradze (czeskiej).

Należy wspomnieć również o nagrodach za działalność organizacyjną i dydaktyczną – siedem nagród Rektora (zarówno indywidualnych, jak i zbiorowych). W 2015 roku Habilitant otrzymał Medal Komisji Edukacji Narodowej.

Ogólnie na dorobek Habilitanta składa się „monografia habilitacyjna”, wydany drukiem, zmodyfikowany, doktorat o systemie partyjnym Węgier. Oprócz tego Doktor jest autorem 4 artykułów naukowych wydawanych w periodykach naukowych tej klasy jak: „Studia Politica. Romanian Political Science Review”, „Wrocławskie Studia Politologiczne”, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego”, „Central European Journal of Communication”. Kolejnych 12 artykułów opublikowane są w pracach zbiorowych pod redakcją naukową, w tym cztery opublikowano w języku angielskim. Wszystkie artykuły poświęcone są szeroko rozumianej kwestii partii i systemów partyjnych oraz systemów politycznych. Wątki analizy oraz syntezy przeważają w nich nad deskrypcją. Wnoszą zatem istotny wkład w rozwój dyscypliny naukowej – nauki o polityce. Oprócz tego Habilitant jest autorem 16 raportów i opracowań odnoszących się do polityki społecznej i stosunków przemysłowych.

W przedmiotowym kontekście należy również odnotować czynny udział w międzynarodowych i krajowych konferencjach naukowych oraz wygłoszenie na nich (począwszy od 2005 roku) kilkunastu referatów. Referaty były wygłaszane zarówno w języku polskim, jak i angielskim. Nie jest to dorobek przygniatający, ale warty odnotowania. Zwrócić uwagę uporządkowanie zagadnień będących przedmiotem analizy politologicznej.

Podsumowując dorobek naukowy i dydaktyczny Pana Doktora Piotra Suli należy uznać za uporządkowany i szeroki. Tematycznie jest związany z przedmiotem zainteresowań badawczych, o których pisałem już uprzednio. Prace są pisane na ogół poprawnie jeśli chodzi o kwestie metodologiczne, struktura pojęciowa jest opanowana na dość wysokim poziomie. Należy odnotować znajomość języka angielskiego, co jest niezbędne dla zgłębienia problematyki partii i systemów partyjnych Polski i innych państw Europy Środkowo-Wschodniej w oparciu o miejscowe źródła i informacje zebrane podczas

wyjazdów studyjnych. Znaczący jest również dorobek organizacyjny, szczególnie w kontekście umiędzynarodowienia polskiej nauki o polityce.

II

Habilitant przedstawił jako rozprawę habilitacyjną opracowanie pt. *Partie małe w wybranych państwach Europy Środkowo-Wschodniej w latach 1989-2016*. Praca jest dość zwarta i liczy 218 stron. Autor skupia swoją uwagę na procesach kształtowania i funkcjonowania małych ugrupowań politycznych w omawianym regionie geograficznym. Wybór tematu pracy jest interesujący, jednocześnie dość merytorycznie uzasadniony we wstępie oraz pierwszym rozdziale.

Konstrukcja pracy. Praca składa się z trzech merytorycznych rozdziałów, poprzedzonych dość pobieżnym wstępem oraz bardzo enigmatycznym zakończeniem. Wstęp liczy 4 strony. Trudno nazwać go za wystarczający i starannie opracowany. Mamy wskazany pobieżnie cel pracy, uzasadnienie (nie dość szczegółowe i obszerne) wyboru tematu, wskazanie hipotez badawczych pracy. Habilitant stawia dwie uzupełniające główne hipotezy badawcz. Pierwsza brzmi: partie małe są w znacznie większym stopniu zagrożone upadkiem niż ugrupowania wygrywające elekcje parlamentarne (w znacznie mniejszym stopniu – wybory prezydenckie) oraz aktywnie i regularnie uczestniczą w rozmowach koalicyjnych. Hipoteza powyższa została empirycznie zweryfikowana w badaniach odnoszących się do omawianego regionu geograficznego. Druga hipoteza stanowi rozwinięcie pierwszej – spośród partii małych największą trwałość wykazują te ugrupowania, których funkcjonowanie jest osadzone w podziałach socjo-etnicznych. Również ta hipoteza doczekała się weryfikacji w recenzowanej pracy. Uzasadniono również wybór cezury czasowej rozważań naukowych. Nie znajdujemy w nim natomiast omówienia stanu badań i literatury przedmiotu. Część przywołanych elementów znajdujemy omówionych w pierwszym lub trzecim rozdziale monografii. We wstępie nie mamy zatem wszystkich wymaganych w tej części pracy elementów. Habilitant pominął wątek

metodologii naukowej, co należy wskazać za mankament tego fragmentu wskazanej rozprawy habilitacyjnej.

Z kolei zakończenie mieści się na dwóch stronach, co zdecydowanie nie służy wyczerpującemu podsumowaniu zaprezentowanych analiz i odniesieniu się (weryfikacji lub falsyfikacji) przyjętych hipotez badawczych. Taki układ zakończenia należy tłumaczyć znacząco pośpiechem, a nie – na co należało liczyć w tym miejscu pracy - dążeniem do wykazania erudycji prac Autora.

Rozdział pierwszy liczy 32 strony i służy Habilitantowi na określenie ram teoretyczno-metodologicznych rozważań badawczych. Dokonano w nim dość szczegółowego przeglądu strategii partii politycznych w kontekście analizy PSO Bonnie Meguid, w tym następujących zagadnień: znaczenie poszczególnych kwestii w strategiach poszczególnych partii, miejsce zajmowane w przestrzeni rywalizacji międzypartyjnej oraz wyłączność reprezentacji. Habilitant uzasadnia dość szczegółowo i obszernie relacje pomiędzy partiami a elektoratem poszczególnych ugrupowań politycznych, ukazanie partii małych w świetle dotychczasowych badań politologicznych. Doktor Sula dokonuje dość szczegółowej konceptualizacji definicji odnoszących się do partii małych, przywołując wszystkie reprezentatywne ujęcia teoretyczne.

Rozdział drugi liczy 111 stron i został dedykowany zagadnieniu charakterystyki małych ugrupowań politycznych w wybranych państwach omawianego regionu. Do niego odnosi się najbardziej krytyczna uwaga Recenzenta – przez ten obszerny rozdział liczący 57 % zasadniczej zawartości rozważań, konstrukcja monografii uległa zasadniczemu „zwichnięciu” oraz wypaczeniu. Analiza obejmuje reprezentatywny przegląd założeń programowych wskazanych partii. Obiektem szczególnego zainteresowania Doktora Suli jest geneza – choć dość pobieżnie zaprezentowana – poszczególnych stronnictw, a także ukazanie ich przynależności do tzw. „Rodzin partyjnych” oraz umieszczenia na osi: lewica -prawa. W tym bardzo obszernym i przez to „przeciążalnym”

rozdziale mamy do czynienia z konsekwentnym ukazaniem dwudziestu sześciu ugrupowań politycznych z 10 omawianych organizmów państwowych. Szkoda, że Habilitant nie poszedł śladem swojej hipotezy zawartej we wstępie i nie dokonał zróżnicowania treści wedle kryteriów merytorycznych – partie małe trwale „zakorzenione” na krajowych scenach politycznych, partie, które zmieniały swoją pozycję przechodząc z ugrupowań wiodących do małych (np. węgierski SZDSZ) czy w przeciwnym kierunku (węgierski FIDESZ). Rozbicie tego monstrualnego rozdziału (na dwa-trzy mniejsze) pozwoliłoby na ukazanie trwałych tendencji obserwowanych na scenach politycznych, wskazując bardzo wyraźnie na pokłady erudycyjne Habilitanta. Zamiast tego mamy do czynienia z bardzo nużącym sprawozdaniem, bez wskazania kluczowych wątków rozwoju stronnictw politycznych omawianego regionu i próby systematyzacji partii małych wedle poszczególnych typów.

Trzeci rozdział liczy 33 strony i służy przedstawieniu perspektywy porównawczej ugrupowań politycznych. Habilitant podaje definicję „formatu” systemu partyjnego oraz tzw. „progu partii małych” tłumacząc powyższe terminy wedle reprezentatywnego przeglądu badaczy z zakresu dyscypliny nauki o polityce. Habilitant ukazuje partie małe w omawianym regionie zarówno w ujęciu ilościowym, jak i jakościowym. W rozdziale powyższym Doktor Sula skupia swoją uwagę na zagadnieniach instytucjonalizacji omawianych stronnictw politycznych, ukazanie kontekstu tzw. „rodzin partyjnych”, co jest szczególnie interesujące przy analizowaniu regionu Europy Środkowo-Wschodniej, gdzie ład pluralistyczny narodził się niespełna trzy dekady temu. Analiza politologiczna zaprezentowana w trzecim rozdziale zasługuje na szczególne wyróżnienie. Ten fragment pracy wskazuje na znaczącą erudycję Habilitanta, który bardzo sprawnie, a jednocześnie w sposób niezwykle kompetentny, porusza się po badanym obszarze.

Bibliografia zaprezentowana przez Habilitanta jest dość obszerna oraz generalnie reprezentatywna dla omawianych kwestii. Oczywiście można wskazać publikacje, których zastosowanie znacznie wzbogaciłoby wywody naukowe Habilitanta. Należy z kronikarskiego obowiązku odnotować, iż nie została ona starannie uporządkowana i zaprezentowana na końcu książki. Nie została poprawnie ustrukturalizowana na kluczowe elementy - szczególnie brakuje wydzielenia opracowań i monografii od artykułów naukowych w periodykach naukowych i pracach zbiorowych pod redakcją naukową. Należy również podkreślić dość szerokie i dokładne ukierunkowanie się do literatury przedmiotu z danego obszaru polityczno-geograficznego, co należy uznać za ogromną zaletę recenzowanej pracy. Należy jednak wskazać na pewną niekonsekwencję Autora, który nie sięga do wielu klasycznych opracowań polskich naukowców odnoszących się do systemów partyjnych omawianego regionu (Żmigrodzki, Sokół, Bankowicz, Jackowicz, Szczepaniak, Zyborowicz, Migalski czy Wojtaszczyk. Nie świadczy to o wystarczającej staranności Habilitanta, wystawiając mu w tym zakresie niezbyt korzystne świadectwo. Sprawia to pewne wrażenie „wyważania otwartych już drzwi”, nie uwzględniania istniejącego dorobku polskiej politologii. W kontekście omawiania polskich ugrupowań brakuje odwołań do licznych monografii dedykowanych PSL (P. Paluch, G. Nieć, M. Migalski, T. Kuczur, T. Kisielewski) czy LPR (T. Koziełło, T. Bojarowicz). Są to jednak drobne mankamenty, na które warto zwrócić uwagę, ale nie przesądzają one o bardzo pozytywnym odbiorze recenzowanej pracy.

Praca pod względem formalnym jest napisana poprawnie. Zastosowany język jest przejrzysty i dynamiczny, co korzystnie wpływa na odbiór zaprezentowanych wywodów naukowych. Należy zwrócić uwagę, iż Habilitantowi udało się uniknąć stosowania żargonu publicystycznego, co zawsze korzystnie wpływa na ocenę pracy naukowej, a szczególnie awansowej. Warto równocześnie wskazać na liczne tabele i wykresy, które nie tylko korzystnie

wpływają na odbiór wskazanych przez Habilitanta tez, ale również wskazują na znaczne opanowanie techniki pisania prac naukowych. Należy jednocześnie podkreślić, iż przypisy służą Panu Doktorowi przede wszystkim do odwołania się do literatury przedmiotu, a rzadko są miejscem na polemikę naukową czy też uzupełnieniem głównego wątku rozważań naukowcy. To stanowi pewien dysonans, o którym należy w recenzji nadmienić.

Odnotować się jedynie godzi pewne nieścisłości i drobne uchybienia w tym zakresie. Po pierwsze: Habilitant zamiennie zdaje się używać zwrotów „Państwo” i „Kraj”. Tymczasem przywołane kategorie politologiczne i prawne nie stanowią w tym przypadku synonimów. To „Państwo” jako polityczna organizacja społeczna i podmiot prawa międzynarodowego jest kategorią wskazaną do stosowania w pracy z zakresu nauki o polityce. Po drugie: PSL powstało w maju 1990 roku nie tylko z połączenia organizacji PSL „Odrodzenie” (dawne ZSL) i części PSL „Mikołajczykowskiego”, ale również sześciu organizacji wojewódzkich PSL „Solidarność” (s. 97). Po trzecie: Mikulaš Dzurinda był szefem słowackiego gabinetu nie trzykrotnie, lecz dwukrotnie w latach 1998-2006 (s. 111). Po czwarte: słowacka KDĽ została partnerem koalicyjnym w drugim rządzie przywoływanego M. Dzurindy, ale na skutek sprzeciwów do polityki w kwestiach obyczajowych zerwała współpracę w lutym 2006 roku, co powodowało konieczność przeprowadzenia przedterminowej elekcji do Rady Narodowej Republiki Słowacji w czerwcu 2006 roku (s. 108). Po piąte: słoweński polityk centroprawicowy Andrej Bajuk (chwilowy premier w 2000 roku) nie pełnił swoich funkcji w rządzie koalicyjnym razem z LDS, a wręcz przeciwnie tworzył alternatywę dla kilkunastoletnich rządów wspomnianego ugrupowania politycznego. (s. 120)

Powyższe uwagi krytyczne nie umniejszają znacznego nowatorskiego charakteru rozprawy Doktora Piotra Suli. Zaprezentowano bowiem pierwsze dość szczegółowe ujęcie kwestii procesów kształtowania tzw. Ugrupowań małych i ich

funkcjonowania na krajowych scenach politycznych. Praca jest typowo umieszczona w dyscyplinie naukowej - politologii. Praca powyższa jest równocześnie istotnym wkładem w dyscyplinę nauk o polityce. Konkludując, uważam, iż Doktor Piotr Sula spełnia wymagania ujęte w ustawie z dnia 18 marca 2011 roku o zmianie ustawy-Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. nr 84, poz. 455), które są przewidziane dla osób ubiegających się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. W związku z powyższym z całym przekonaniem mogę wnosić o dopuszczenie Pana Doktora Piotra Suli do dalszego postępowania.

Warszawa, dn. 11 czerwca 2018 roku